

dotyczące młodzieży. Adresowana do rodziców, nauczycieli i katechetów z pewnością znajdzie ich uznanie.

Beata Krawiec, Andrzej Ładyżyński

Grażyna Karolewicz, *Nauczyciele akademicki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w okresie międzywojennym*, tom I, II, Lublin 1994. RW KUL

Grażyna Karolewicz należy do grona nielicznych badaczy historii KUL*. Jej dwutomowe dzieło, obrazujące społeczność pracowników naukowych KUL w dwudziestolecu międzywojennym, to nie tylko rezultat długoletnich „benedyktyńskich” badań biografistycznych, ale również ważna pozycja w zakresie historii nauki.

Zadaniem postawionym przez autorkę było przeprowadzenie analizy środowiska nauczycieli akademickich KUL od założenia uczelni do wybuchu II wojny światowej, a w szczególności ustalenie składu osobowego zespołu nauczycieli akademickich, osiągnięć naukowych, pełnionych przez nich funkcji, ich proveniencji terytorialnej i społecznej, sytuacji rodzinnej oraz poziomu wykształcenia. Dla osiągnięcia tego celu autorka dokonała szczegółowej analizy biograficznej poszczególnych osób według jednolitej metody, tak aby dane biograficzne były porównywalne dla wszystkich osób i struktur uniwersytetu. Taka droga indukcji pozwoliła autorce uchwycić nie tylko indywidualne cechy badanego środowiska, ale zarazem zrekonstruować „biografię zbiorową” tegoż środowiska.

Ten portret zbiorowy środowiska nauczycieli akademickich KUL, będący zasadniczą tezą pracy G. Karolewicz, został przedstawiony w tomie I, który składa się z 4 rozdziałów.

Rozdział 1., „Geneza Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego” ukazuje na tle historycznym powstanie i zadania Uniwersytetu w 1918 r., który wkrótce stał się ważnym centrum kultury chrześcijańskiej i ośrodkiem myśli katolickiej. Przedstawiona w nim została sytuacja prawna, struktura organizacyjna, sytuacja lokalowa i materialna uniwersytetu w całym okresie dwudziestolecia międzywojennego. Podjęto także próbę scharakteryzowania młodzieży akademickiej, nie tylko w kategoriach statystycznych, ale również pod względem pochodzenia społecznego i sytuacji materialnej. W rozdziale tym pojawiają się również wątki powiązania działalności KUL z Kościołem powszechnym i polskim, z europejskim ruchem intelektualnym. Ukazana jest również regionalna i ogólnonarodowa rola uniwersytetu.

* Opublikowała m.in.: *Katolicki Uniwersytet Lubelski we wspomnieniach pierwszych studentów z lat 1918-1925*, wstęp i redakcja: taż, Lublin 1978; *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1925-1939 we wspomnieniach swoich pracowników i studentów*, wstęp i redakcja: taż, Lublin 1989.

W rozdziale 2., „Struktura zespołu akademickiego”, autorka dokonała charakterystyki nauczycieli akademickich według następujących kryteriów: liczebność, staż pracy i kariera naukowa (z wyszczególnieniem osób związanych na stałe z Uniwersytetem, pracujących przez pewien czas na KUL-u, tych, dla których uniwersytet był głównym miejscem pracy oraz dla takich, którzy pracowali tu dodatkowo), wiek, pochodzenie terytorialne, pochodzenie społeczne, sytuacja rodzinna. Ta interesująca analiza środowiska nauczycieli akademickich wskazuje na niestabilność i dużą fluktuację kadry profesorskiej, co było zapewne przyczyną tak późnego uzyskania przez uniwersytet pełnych praw państwowych szkół akademickich (9 IV 1938 r.). Nie bez znaczenia jest również ustalenie, że na ogólną liczbę 178 nauczycieli, którzy przewinęli się przez uniwersytet, trzon kadry stałej stanowiło zaledwie 48 nauczycieli, a dla ponad 50 osób było to dodatkowe miejsce pracy. Również interesująca jest ilustracja pochodzenia terytorialnego i społecznego środowiska nauczycielskiego. Biorąc pod uwagę pochodzenie terytorialne, z liczby 169 nauczycieli, co do których ustalono miejsce urodzenia, 127 osób pochodziło z obszaru II Rzeczypospolitej (najwięcej z województw: lubelskiego – 30, warszawskiego – 22, lwowskiego – 18, krakowskiego – 19), 42 osoby zaś wywodziły się spoza ówczesnych granic Polski (21 – ZSRR – z czego 10 z historycznych ziem polskich – 4 osoby z Francji, po 3 z Belgii i Litwy, po 2 z Austrii, Czechosłowacji, Włoch, po 1 osobie z Holandii, Łotwy, Niemiec, Rumunii i Węgier). Natomiast pod względem pochodzenia społecznego na 146 osób, których rodowód społeczny ustalono, 99 wywodziło się z rodzin inteligenckich (23 osoby pochodzenia ziemiańskiego, 29 – urzędniczego, 16 – prawniczego, 8 – lekarskiego, 7 – nauczycielskiego), 27 – z rodzin rolniczych, 13 – rzemieślniczych, 4 – robotniczych, 3 – kupieckich. Ta struktura kadry naukowej na KUL-u kształtowała się zupełnie inaczej niż w innych ówczesnych uniwersytetach polskich, gdzie zdecydowanie większy był odsetek osób pochodzenia chłopskiego i rzemieślniczego.

Rozdział 3. traktujący o wykształceniu nauczycieli akademickich KUL jest skupiony na uzewnętrznieniu środowisk naukowych, z których wyszła przyszła kadra „kulowska”. Według ustaleń autorki nauczyciele KUL zdobywali wykształcenie i stopnie naukowe na 46 uniwersytetach i 46 innych wyższych uczelniach krajowych i zagranicznych, przy czym spora liczba studiowała w kilku ośrodkach naukowych. Najwięcej osób kształciło się na uczelniach polskich (154), rosyjskich (42), francuskich (26), niemieckich (22), włoskich (21), austriackich (13) i szwajcarskich (12). Spośród uczelni krajowych najwięcej kadry dostarczyły na KUL takie uniwersytety, jak: Uniwersytet Jagielloński (47 osób), Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie (40 osób), Uniwersytet Warszawski (18), Uniwersytet Poznański (5), Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie (2). Zaledwie 25% ogółu kadry uczącej na KUL stanowili wychowankowie tej uczelni. Godny uwagi jest również fakt, że w zespole pracowników naukowych KUL w całym omawianym okresie było 48 księży. Najwięcej księży kończyło seminaria duchowne: we Włocławku (9), Lublinie (7), Warszawie (5), Krakowie (2), Kownie (2), Poznaniu (2) i Tarnowie (2).

Ostatni rozdział recenzowanej pracy dotyczy osiągnięć naukowych nauczycieli akademickich KUL, głównie tych, którzy na stałe byli związani z uczelnią. Analizując to zagadnienie autorka przyjęła strukturę wydziałową uniwersytetu, wykazując imiennie dorobek poszczególnych profesorów: 16 na Wydziale Teologicznym, 5 na

Wydziale Prawa Kanonicznego, 22 na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych oraz 24 na Wydziale Nauk Humanistycznych. Ogółem zaprezentowano dorobek 67 pracowników naukowych, uwzględniając w wielu przypadkach tych pracowników, którzy „przez chwilę” byli związani z KUL-em. Warto podkreślić, że na 178 pracowników – jak stwierdza autorka – 51 nie miało w ogóle żadnego dorobku naukowego (s. 199).

Tom II tej interesującej pracy zawiera indywidualne biografie 178 pracowników naukowych KUL, ułożone alfabetycznie, według przyjętego przez autorkę kwestionariusza badawczego. Są one zaopatrzone w noty bibliograficzne. Biografie te, stanowiące podstawę przedstawienia tezy wyrażonej w tomie I, a zarazem będące dopełnieniem całości dzieła, są również ważnym przyczynkiem do dziejów KUL. Jeżeli tom I prezentuje portret zbiorowy środowiska nauczycieli akademickich, to tom II uzewnętrznia czytelnikowi portrety indywidualne.

Praca Grażyny Karolewicz ma nie tylko wartość historyczną, ale także socjologiczną – chociaż nie została ona w pełni wyzyskana w części teoretycznej (tom I). Refleksja nad tą książką powinna skłaniać do dalszych podobnych badań szczegółowych, obejmujących wydziały i sekcje oraz inne grupy społeczności akademickiej zarówno w odniesieniu do okresu międzywojennego, jak i przede wszystkim powojennego.

Jan Draus

Uczelnia promująca zdrowie. Założenia programu, red. Z. Kawczyńska-Butrym. Lublin 1995 ss. 219. Wyd. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

Obok takich pozycji, jak *Program wychowania zdrowotnego w szkole podstawowej i ponadpodstawowej* (wydanej pod red. Marianny Charzyńskiej-Guli z Zakładu Pielęgniarstwa Społecznego Wydziału Pielęgniarskiego AM w Lublinie), *Promocja zdrowia w wiejskiej szkole podstawowej* (wyd. Instytutu Medycyny Wsi w Lublinie, 1994), *Promocja zdrowia w ponadpodstawowych szkołach rolniczych* wyd. IMW, 1995, ukazała się staraniem lubelskiego ośrodka naukowego książka *Uczelnia promująca zdrowie*. Inspiratorem, organizatorem badań, wreszcie redaktorem jest prof. dr hab. Zofia Kawczyńska-Butrym, autorka wielu publikacji z zakresu socjologii medycyny, kierownik Katedry i Zakładu Pielęgniarstwa Społecznego, Wydziału Pielęgniarstwa AM w Lublinie.

Wstęp do monografii napisał rektor lubelskiej AM prof. dr hab. M. Klamut, wyjaśniając motywy zajęcia się problematyką zdrowia studentów, opisując przebieg organizowania się wokół programu sprzymierzeńców w osobach rektorów i członków senatów wyższych uczelni lubelskich. Motywy te zamknął prof. Klamut w następujących słowach: „Jeszcze raz warto podkreślić, że działania promocyjne są powszech-